

जलस्रोत प्रदुषित करणा-या पाणी
वापरकर्त्याकडून दंडनीय पाणीपट्टी
आकारणी करणेबाबत मार्गदर्शक तत्वे.

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: पापव-२०१५/(प्र.क्र.८८/२०१५)/सिं.व्य.(महसूल)

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक: २१ एप्रिल, २०१६

वाचा:-

- १) महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ मधील कलम १२(५)
- २) महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाचे आदेश क्र. मजनिप्रा-२०११/ठोक जलदर-आदेश/(५९)/३१५, दि.३० मे, २०११
- ३) शासन निर्णय, जलसंपदा विभाग क्र.पापव -२०१३/(प्रक्र ४६६/२०१३)/ सिं.व्य.(महसूल), दि. १२.११.२०१३

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ मधील कलम १२ (५) मध्ये प्राधिकरण संबंधित राज्य अभिकरणांशी निकट समन्वय साधून राज्यातील पाण्याच्या दर्जात वाढ करण्यासाठी व त्यांचे जतन करण्यासाठी पाठिंबा देईल व सहाय्य करील, अशी तरतूद आहे. असे करतांना "प्रदुषण करणाऱ्यांना किंमत चुकवावी" हे तत्व वापरण्यात यावे. तसेच महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाचे आदेश क्र. मजनिप्रा-२०११/ठोक जलदर-आदेश/(५९)/३१५, दि.३० मे, २०११ मधील तरतूद खालीलप्रमाणे आहे.

“परिच्छेद क्र.४.१.३ :- दंड- प्रत्येक उद्योगाने नैसर्गिक पाण्याच्या प्रवाहात सांडपाणी सोडण्यापूर्वी त्या पाण्यावर विहित प्रमाणकांची गुणवत्ता येईपर्यंत उचित प्रक्रिया करणे अपेक्षित आहे. जर महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाच्या विहित प्रमाणकांची गुणवत्ता येईपर्यंत सांडपाण्यावर उचित प्रक्रिया केली नसेल तर अशा प्रकरणी अनुज्ञेय दराच्या दुप्पट दराने आकारणी करण्यात येईल. महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाकडून स्वतंत्रपणे करण्यात येत असलेल्या कार्यवाही व्यतिरिक्त ही (दंडनिय) आकारणी असेल”.

सद्यस्थितीत उपरोक्त नियमांची अंमलबजावणी करण्यासाठी व प्रदुषणास आळा घालण्यासाठी बिगर सिंचन पाणी वापरकर्त्यांना घरगुती व वाणिज्यिक / औद्योगिक पाणी वापराच्या अनुषंगाने कार्यवाही करण्यासाठीची मार्गदर्शक तत्वे जलसंपदा विभागाच्या शासन निर्णय क्र. पापव २०१३/ (प्रक्र ४६६/२०१३)/ सिंव्य(महसूल), दि.१२ नोव्हेंबर, २०१३ अन्वये निर्गमित करण्यात आली होती. सदर शासन निर्णयातील तरतुदीमध्ये पर्यावरण विभाग, उदयोग विभाग, महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण

मंडळ, व महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण यांच्या सूचनांचा अंतर्भाव करुन जलस्रोत प्रदुषित करणाऱ्या पाणी वापरकर्त्याकडून दंडनीय पाणीपट्टी आकारणीसाठी सुधारित मार्गदर्शक तत्वे निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

१. शासन निर्णय, जलसंपदा विभाग क्र.पापव २०१३/(प्र.क्र. ४६६/२०१३)/ सि.व्य.(महसूल), दि.१२.११.२०१३ याद्वारे अधिक्रमित करण्यात येत आहे.
२. बिगर सिंचन औद्योगिक व वाणिज्यिक पाणी वापरकर्ते जे जलसंपदा विभागाचे थेट ग्राहक असतील, किंवा जलसंपदा विभागाच्या थेट ग्राहकांचे उपग्राहक असतील, त्यांच्याकडून जल स्रोतांना होत असलेल्या प्रदुषणाला आळा घालण्यासाठी खालीलप्रमाणे निर्देश देण्यात येत आहेत.
  - (१) पाणी वापरकर्त्याने त्यांचे सांडपाणी विसर्जित करताना सांडपाण्याची गुणवत्ता महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाकडून निर्धारित केलेल्या व त्यात त्यांच्याकडून वेळोवेळी करण्यात येणाऱ्या सुधारित मापदंडाच्या मर्यादेत असणे बंधनकारक राहिल.
  - (२) जलसंपदा विभागाच्या क्षेत्रीय कार्यकारी अभियंत्यांनी त्यांच्या अखत्यारीतील औद्योगिक व वाणिज्यिक पाणी वापरकर्त्यांची यादी, त्यांचा मूळ मंजूर पाणी कोटा, पाण्याचा उद्भव बाबतची माहिती त्यांच्या कार्यालया जवळच्या महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाच्या कार्यालयास उपलब्ध करुन द्यावी.
  - (३) जलसंपदा विभागास जलस्रोतांच्या प्रदुषणाबाबत तक्रार/ माहिती प्राप्त झाल्यास ती तक्रार/ माहिती जलसंपदा विभागाच्या क्षेत्रीय कार्यकारी अभियंत्यांनी त्यांच्या कार्यालयाजवळच्या महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाच्या कार्यालयास पुढील कार्यवाहीसाठी उपलब्ध करुन द्यावी. जलसंपदा विभागाने उपलब्ध करुन दिलेल्या अथवा अन्य स्रोतांद्वारे उपलब्ध झालेल्या तक्रार/ माहितीच्या अनुषंगाने संबंधित पाणी वापरकर्त्यांची महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाने तपासणी करुन प्रदुषणाबाबतचे अहवाल अधिकृत संकेतस्थळावर ठेवावे व त्याची प्रत जलसंपदा विभागाच्या संबंधित कार्यकारी अभियंत्यांना उपलब्ध करुन द्यावी.
  - (४) ज्या पाणी वापरकर्त्यांच्या सांडपाण्याची गुणवत्ता महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाकडून निर्धारित केलेल्या व त्यात त्यांच्याकडून वेळोवेळी करण्यात येणाऱ्या सुधारित मापदंडाच्या मर्यादेत नसेल, त्या पाणी वापरकर्त्यांची यादी दर महिन्याच्या शेवटी महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाने जलसंपदा विभागाच्या संबंधित कार्यकारी अभियंत्यांना कळवणे बंधनकारक असेल.
  - (५) महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाकडून त्यांच्या तपासणीत ज्या दिनांकास पाणी वापरकर्ता प्रदुषणकर्ता असल्याचे घोषित करण्यात येईल, त्या दिनांकापासून पूर्वलक्षी प्रभावाने जलसंपदा विभागाच्या संबंधित कार्यकारी अभियंत्यांनी त्या पाणी वापरकर्त्यांना त्यांच्या पाणी वापराच्या

प्रचलित अनुज्ञेय दराच्या दुप्पट दराने पाणीपट्टी आकारणी करावी. सदर दंडनीय आकारणी महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाकडून स्वतंत्रपणे करण्यात येत असलेल्या कार्यवाही व्यतिरिक्त असेल.

(६) ज्या पाणी वापर कर्त्याचे पाणी पुरवठा खंडीत करण्याचे आदेश महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाने काढले आहेत, त्या ग्राहकांचा पाणीपुरवठा जलसंपदा विभागाने खंडीत करावा.

(७) महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाने पाणीपुरवठा पूर्ववत करण्याचे आदेश काढल्यानंतर जलसंपदा विभागाने सदर ग्राहकाकडून दंडनीय आकारणीसह सर्व वसुली भरून घेतल्यानंतर पाणीपुरवठा पूर्ववत सुरु करावा.

(८) पाणीपट्टी वसुलीच्या नियमित विवरण पत्रासोबत कार्यकारी अभियंता यांनी त्यांचे विभागांतर्गत सदर शासन निर्णयानुसार कार्यवाही केल्याबाबतचे प्रमाणपत्र अधीक्षक अभियंता यांना दर तिमाहीला सादर करावे. अधीक्षक अभियंता यांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्र सदर शासन निर्णयानुसार कार्यवाही होत असल्याबाबतची खात्री करावी.

२. उपरोक्त निर्देश सदर शासन निर्णय निर्गमित झालेल्या दिनांकापासून लागू राहतील.

३. सदर शासन निर्णय पर्यावरण विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ७४५, दि.१.७.२०१५ व उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ४९२ दि.७.८.२०१५ तसेच विकास आयुक्त, उद्योग संचालनालय यांचा अनौपचारिक संदर्भ क्र. ४५ दि.१४.१२.२०१५ अन्वये त्या विभागांच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०४२११५०००७७९२७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(य.का. भदाणे)
शासनाचे अवर सचिव

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव,
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव

३. मा.अध्यक्ष /उपाध्यक्ष, विधान सभा, विधान भवन ,मुंबई.
४. मा.सभापती/उपसभापती , विधान परिषद विधान भवन,मुंबई.
५. मा.विरोधी पक्षनेते, विधान सभा, मुंबई यांचे कार्यालय , विधानभवन ,मुंबई.
६. मा.विरोधी पक्षनेते, विधान परिषद , मुंबई यांचे कार्यालय , विधानभवन ,मुंबई.
७. मा.मंत्री, जलसंपदा यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय,मुंबई
८. मा.राज्यमंत्री, जलसंपदा यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय,मुंबई
९. सर्व विधानसभा/ विधान परिषद सदस्य
- १०.मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
- ११.अपर मुख्य सचिव, पर्यावरण विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- १२.प्रधान सचिव, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- १३.प्रधान सचिव (जसंप्र व वि) यांचे स्वीय सहाय्यक , मंत्रालय,मुंबई
- १४.सचिव (जसंव्य व लाक्षेवि) यांचे स्वीय सहाय्यक ,जलसंपदा विभाग,मंत्रालय,मुंबई.
- १५.विकास आयुक्त, उद्योग संचालनालय यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- १६.मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, मुंबई.
- १७.सदस्य सचिव, महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळ यांचे स्वीय सहाय्यक.
१८. महालेखापाल-१, (लेखा व अनुज्ञेयता / लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र राज्य,मुंबई.
१९. महालेखापाल-२, (लेखा व अनुज्ञेयता / लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र राज्य,नागपूर.
- २०.सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग
- २१.विभागीय आयुक्त, नागपूर/ अमरावती/ औरंगाबाद/ पुणे/ नाशिक/ मुंबई.
- २२.मुख्य अभियंता (पा) व सहसचिव,जलसंपदा विभाग,मंत्रालय,मुंबई
- २३.सर्व मुख्य अभियंता/ मुख्य अभियंता व प्रशासक, जलसंपदा विभाग .
२४. माहिती व जनसंपर्क महासंचनालय,मंत्रालय,मुंबई
- २५.उप सचिव (सिंव्य),जलसंपदा विभाग,मंत्रालय,मुंबई
- २६.सर्व अधीक्षक अभियंता/ अधीक्षक अभियंता व प्रशासक
- २७.आंतरवित्त सल्लागार व उप सचिव,जलसंपदा विभाग, मंत्रालय,मुंबई
२८. सर्व जिल्हाधिकारी.
२९. सर्व महानगरपालिका आयुक्त.
- ३०.ग्रंथालय,विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन ,मुंबई
३१. सिंव्य (महसूल) कार्यासन संग्रहार्थ.